

**BULGARİSTAN
'DA TÜRKLER
TÜRKİYE'DE
KÜRTLER**

kemal simsek

BULGARİSTAN'DA TÜRKLER TÜRKİYE'DE KÜRTLER

Aziz Nesin

ADAM YAYINLARI
Anadolu Yayıncılık A.Ş.

Beşinci Basım: Kasım 1989

Kapak Düzeni: Erkal Yavi

Aziz Nesin'in Yazıları Dizisi: 7

5. Basım

YAZIŞMA ADRESİ:
ADAM YAYINLARI. DÜYÜKDERE CADDESİ. ÜÇYOL MEVKİİ NO 57 MASLAK- İSTANBUL

BU KİTABIN TELİF HAKKI NESİN VAKFI'NINDIR,

Aziz Nesin, Türkiye'de ve başka ülkelerde yayınlanacak kitaplarının, sahnelenecek oyunlarının, filme alınacak eserlerinin iç ve dış radyo ve televizyonlarda temsil ve yayınlardan elde edilecek telif haklarını tümüyle NESİN VAKFI'na bağışlamıştır. NESİN VAKFI'nın amacı vakfın yurduna her yıl alınacak dört kimsesiz ve yoksul çocuğu, ilkokuldan başlatarak yüksek okulu, meslek okulunu bitirinceye yada bir meslek edininceye dek, her türlü gereksinimlerini sağlayarak barındırmak, yetiştirmektir. NESİN VAKFI'nın senedi gereğince, bu vakfın amacına uygun olmak koşuluyla, her dileyen hertürlü yardım, katkı ve bağışta bulunabilir.

isteyenlere şu adresten Nesin Vakfı broşürü gönderilir:

NESİN VAKFI
P.K. 5-Çatalca
İSTANBUL

BULGARİSTAN'DA TÜRKLER

- Bulgar Yazarlar Birliği'ne Türkiye Yazarlar Sendikası'nın mektubu
- Bulgaristan Yazarlar Birliği'nin Türkiye Yazarlar Sendikası'na yanıtı
- Türkiye Yazarlar Sendikası'nın Bulgaristan Yazarlar Birliği'nin yanıtına yanıtı
- Basın Toplantısı (15-Şubat 1989-Gazeteciler Cemiyeti)
- Dünya yazar örgütlerine gönderilen mektup

**BULGAR YAZARLAR BİRLİĞİ'NE
TÜRKİYE YAZARLAR SENDİKASI'NIN
MEKTUBU
Bulgaristan Yazarlar Birliği Başkanlığı
Sofla**

Sayın Başkan ve değerli Bulgar meslektaşlarımız,

Çoktanberi size yazmamız gereken bu mektubu, Türkiye'deki **12 Eylül 1980 Askerî Darbesi'nden sonra Türkiye Yazarlar Sendikası'nın çalışmaları yasaklanarak askerî mahkemeye verildiğimiz** ve beş yıl süren yargılanmamızdan sonra ancak Sendikamız çalışmalarına daha yeni başlayabildiği için, gecikerek şimdi yazabiliyoruz.

1960 yılından bu yana, hükümetlerimiz arasındaki resmi ilişkilerin çok ötesinde ve üstünde, Türk yazarlarıyla Bulgar yazarları arasında gerçekten çok içtenlikli ve çok sağlam olduğunu sandığımız dostluk, arkadaşlık ve meslektaşlık ilişkileri kurulmuş ve gelişmişti. Türkiye Yazarlar Sendikası'yla Bulgar Yazarlar Birliği olarak örnek bir dayanışma içinde ortaklaşa çalışmalar yapmıştık. **Özellikle Bulgaristan Türklerine Bulgarlarla eşit olarak tanınmış bulunan**

yurttaşlık hakkını, sosyalist yönetimin utkusu olarak görüyor ve bu güzel olayı da Türk okurlarımıza böyle gösteriyorduk.

Sofya'da hem telif hem çeviri Türkçe yayınlar yapan büyük bir yayınevi vardı. Türkiye'de yayımlanamayan ve yasak da olmayan pekçok değerli kitapları bu yayınevinden sağlıyorduk. Örneğin Nâzım Hikmet'in sekiz ciltlik Türkçe bütün yapıtlarını bu yayınevinden alabilmiştik. Doğal olarak Bulgarcayla birlikte, Bulgaristan Türkleri için anadilleri olan Türkçe eğitim yapan okullar ve Türk öğretmen okulu vardı. Türkçe haftalık gazete ve çocuk dergisi ve aylık magazin yayımlanıyordu. Bulgaristan halkının ortalama ondabiri Türk kökenli olduğundan, Bulgaristan Türkleri Bulgarlarla eşit haklarla bütün örgüt, kurum ve kuruluşlarda yer alıyor, iş buluyor ve görev yapıyorlardı.

9

O zamanlardaki incelemelerimizde, **Bulgaristan'daki Türklerden hiçbirinin Türk ulusalcılığı gütmeyip kendilerini Türk kökenli Bulgaristan yurttışı saymalarını sosyalist eğitimin başarısı olarak görüyor ve bu güzel izlenimleri yazılanınızla, kitaplarımızla Türk okurlarına iletliyorduk.** Örneğin TYS Genel Başkanı Aziz Nesin 1965 yılında Bulgaristan'a yaptığı gezide Bulgaristan Devlet Başkanı (Bulgaristan Komünist Partisi Genel Sekreteri) Todor Jivkov'la makamında konuşmuş ve T.Jivkov'un özel demecini 15 Kasım 1965 tarihli Akşam Gazetesinde yayımlamış ve bu yayın T.Jivkov'da memnunluk yaratmıştı. Aziz Nesin'in "Soruşturmada" adlı kitabında yer alan o konuşmanın bir bölümünün özetini buraya aktarıyoruz:

Aziz Nesin — Bulgaristan'da Türk azınlığının, takriben nüfusun ondabiri olduğu biliniyor. Burada Türk azınlığının eşit şartlarla yaşadığını gördük. Bulgaristan Türklerinin yetiştirilmesi ne yolda oluyor? Buradaki Türklerin, Bulgaristan halk idaresine ve organizasyonlara katılma nisbeti nedir?

Todor Jivkov — Memleketimizde yaşayan bütün millî grupların tam eşitlik siyasetinden hareket eden Bulgaristan Halk Cumhuriyeti Hükümeti geçen 21 senelik halk idaresi yıllarında Türk ahalsinin maddî ve manevî kültürel kalkınması için birçok şeyler yapmıştır. Şimdi Bulgaristan'da yaşayan Türkler, memleketimizin vatandaşları olarak bütün haklara sahip olup Bulgar emekçileriyle omuz omuza yeni cemiyet kurmaktadır. Onlar, gerek siyasî hayata ve gerekse memleketin idaresine faal bir şekilde iştirak etmektedirler. Mesela Bulgaristan Millet Meclisi'nde 10 Türk milletvekili vardır. Halk idaresinin yerel organlarında, yani, vilayet, şehir belediye halk şuralarında 4000 den fazla Türk aza çalışmaktadır. Bunların 900 ü kadındır. Vatan Cephesi teşkilatlarında Türk kadın ve erkek seçmenlerin yaklaşık olarak yüzde 90'ı azadır. (...) Meselâ eski burjuvazi Bulgaristan'da 356 ilkokulda sadece 35.000 Türk talebesi okutuyorken ve memleketimizde sadece 167 Türk lise ve dinî tahsil okulu varken, bugün 1556 ilk ve orta okullarda, liselerde ve teknik okullarda 158 000 den fazla Türk çocuk ve genç okumaktadır. Halk idaremiz yıllarında 14 000 Türk erkek ve kadın lise ve yüksek tahsili bitirmişlerdir. Şimdi her yıl liselerde yaklaşık olarak 12.000 Türk genci okumaktadır. (...)

10

Yüksek ihtisas sahibi olan bunlar, hekim, ziraat mühendisi, mühendis, gazeteci, yazar, rejisör ve müzisyenler olarak çalışmaktadır.

Türk ahalsinin kalabalık olarak yaşadığı bölgelerde 600 den fazla okul inşa edilmiştir. Bütün köylerde Türkçe ve gereken edebiyat kitapları olan halkevleri ve okuma evleri açılmıştır. Şimdiye kadar 3,5 milyon tirajlı 700 Türkçe kitap çıkarılmıştır. Halk idaremiz Türklere "Yeni Işık", "Halk Gençliği" ve "Yeni Hayat" gibi gazete ve dergi çıkarmaktadır. Bunların tirajı 90 000 dir.

Sayın Todor Jivkov'un sözlerinin küçük bir bölümünü aktardık ve söylenenlerin gerçek olduğuna bizler de tanık olduk.

Aziz Nesin'in Bulgaristan Türklerine ilişkin Türkiye'de yayımladığı yazılardan bölümler Bulgaristan'da çoğaltılıp Türklerin yoğun olduğu bölgelere uçaklarla atılarak Türklerin Bulgaristan'da kalmaları, Türkiye'ye göç etmemelerine çalışılmıştır. Türkiye Yazarlar Sendikası üyesi olan birçok yazarımız Bulgaristan Halk Cumhuriyeti'nin bu yeni hümanist tutumunu değerlendiren yazılar ve kitaplar yayımlamışlardır.

Durum böyle sürerken, başta Todor Jivkov olmak üzere Bulgaristan hükümetinin ve bütün yönetmen ve yetkililerinin bu olumlu politikalarını yavaş yavaş değiştirerek, son onbeş yıl içinde bu politika tam tersine çevrilmiş, **Bulgaristan Türklerinin türlü baskı yollarıyla asimile edilmesine çalışılmıştır. Önce Türk okulları, Türkçe kitap bulunan okuma evleri kapatılmış, Türk öğretmenler işlerinden çıkarılmış, Sofya'daki Türkçe, Yayınevi kapatılmıştır. Türk çocuklarının sünnet edilmesinin Marksizme aykırılığı gibi bilim dışı bir iddia ile sünnet yasaklanmaya çalışılmış (halkın direnci karşısında ilkin bundan vazgeçilmiş), daha sonra okullarda Türkçe dersler yasaklanmış, Türkçe dergi ve gazete yayınları durdurulmuştur.**

Kurultaylar, uluslararası toplantılar yada özel çağrılar ve ziyaretler dolayısıyla Bulgaristan'a giden Türk yazarları olarak bizler bu geriye gidişin yanlışlığını, ilişkide bulunduğumuz Bulgaristan yönetmen ve yetkililerine açıkça söyledik ve eleştirilerde bulduk. Ancak, bu yanlışlığın anlaşılıp düzeltileceği umuduyla, Türkiye'deki tutucu ve gerici çevrelerin aleyhte propagandada kullanmamaları ve iki komşu ülkenin dostluk ilişkilerini bozmamak düşüncesiyle bu eleştirilerimizi Türkiye'de yayımlamayı uygun görmedik.

11

Türkiye Yazarlar Sendikası Başkanı, konuyu açıkça konuşmak için sayın Todor Jivkov'dan görüşme isteminde bulduysa da, önceleri bu konuşmayı memnurlukla karşılayan Todor Jivkov'la, ne red ne kabul anlamına gelebilecek uzatmalarla, bu görüşme yapılamadı.

Bulgaristan yönetiminin Bulgaristan Türklerine baskısı gittikçe artarak, sonunda resmî Bulgaristan tarihi değiştirilerek, Bulgaristan

Türklerinin bin küsur yıl önceleri Slav kökenli olduktan, sonradan İslamlaşarak kendilerini Türk sandıkları gibi bir yeni siyasî tarih tezi ortaya atıldı. Oysa daha önceki tarihe göre, **Bulgarların kökeninin Bolkar Türkleri olup sonradan karışarak Slavlaştıkları söyleniyordu.** Biz, tarih tezlerinin doğruluğu yanlışlığı üzerinde durmuyoruz. **Ancak kesin olarak doğruluğunu bildiğimiz ve inandığımız şudur ki, insanların coğrafyaları ve kişilikleri, bin, ikibin yıl öncelere dayanan tarih tezleriyle değiştirilemez. İnsanlar, hangi halktan olduklarını kendi istençleriyle belirlemekte, hatta seçmekte özgürdürler, özgür olmalıdırlar. Devlet baskısı ve zoruyla halkların kimlik ve kişiliklerini değiştirmeye zorlanmaları başta sosyalizm olmak üzere, hümanizme, demokrasiye, insan haklarına, hatta insanlığa aykırıdır.**

Bulgar yönetimi, bu yeni tarih tezine dayanarak, Bulgaristan Türklerinin halk olarak bütün haklarını geri aldığı gibi, onların adlarını zor kullanarak Bulgarlaştırdı.

Bulgar yönetimi yapay ve zorlama tarih tezinin sonucu olarak Bulgaristan Türklerinin adlarını Bulgar adlarına çevirirken, bu tutuma karşı gelen Türklere baskısını daha da artırdı.

Bütün bu yapılanların, her nerde ve ne zaman olursa olsun, salt sosyalizme değil, demokrasiye, insan haklarına ve çağdaşlığa aykırı olduğunu ilân eder ve bu bildirimizi önce Bulgaristan yazarlarına duyurmak ve doğruluktan yana Bulgar meslektaşlarımızın da bizi destekleyeceklerini ummak isteriz.

Bulgaristan'da uzun zamandanberi artmayan Bulgar nüfusuna karşılık, Bulgaristan Türk nüfusunun sürekli artmaktan olmasından duyulan kaygıdan kurtulmanın çağdaş ve insancıl yolu, ordaki Türk kökenlilerin devlet zoruyla dinlerini, dillerini, adlarını, geleneklerini değiştirip onları Bulgarlaştırmak olmayıp, bilimsel eğitim yöntemi ve insancıl davranışlarla onları Bulgaristan yurttaşları Türkler yapmaktır ki, sayın Todor Jivkov'un yirmi yıl önceki konuşmasında da belirtildiği üzere bir zamanlar bu insancıl ve çağdaş yöntem uygulanmaktaydı.

Biz Türkiye Yazarlar Sendikası üyesi yazarlar olarak, Türkiye Kürtleri için bulunmuş yapay tarih tezine de karşı olduğumuzu, ayrımcılıktan da yana olmadığımızı, Türkiye Cumhuriyeti'nin yürürlükteki yasalarının sınırlan içinde, bu konudaki özgürlüklerimizi kısıntılayan yasaların değiştirilmesi çabasıyla, her zaman tepkilerimizi göstermişizdir ve gösteriyoruz.

Bulgaristan'da izlenen ve uygulanan bu gerici politika karşısında bizi en çok şaşırtan durum, hiçbir Bulgar aydınının bir tepki göstermemiş olması yada, gösterilmiş tepki varsa, bunu bizim ve dünyanın duymamış olmasıdır. Daha da şaşırtıcı ve üzücü olanı, aydınların öncüleri olmaları gereken Bulgaristan Yazarlar Birliği üyesi hiçbir yazarın da bu konuda bir tepki göstermemiş olmasıdır.

Doğrudan yana olduklarına güvendiğimiz, dünya barışı ve halkların dostluğu için birlikte savaşım verdiğimiz nice Bulgar yazar dostumuz, arkadaşlarımız var; biz onları gerçekten sevmiştik.

Bu konuda Bulgar yazarlarının tümüyle susmuş olmaları, bu uydurma yeni tarih tezine dayanılarak yapılan insanlık dışı işlemleri doğru bulduklarını, onayladıklarını mı, yoksa ağır baskı yüzünden seslerini çıkaramadıklarını mı göstermektedir? Bunu öğrenmeyi çok istiyoruz. Biz, TYS üyesi yazarlar, ikinci olasılığın geçerliliğini benimseyemiyoruz. Çünkü biz Türkiye'de çok daha ağır baskılar karşısında bile, her tehlikeyi göze alarak ve göğüsleyerek eleştirilerimizi yaptık ve yapıyoruz. Böylece, hiç de kahramanlık taslamadan bütün dünya yazarlarının gitmeleri gereken yoldan yürümüş olduk.

Bu mektubumuzu, yanıt almak umuduyla, iadeli taahhütlü postayla Bulgar Yazarlar Birliği'ne, Bulgaristan Türkiye Büyük Elçiliğine ve İstanbul Başkonsolosluğuma sunuyoruz.

Tarihin öyle dönemleri ve koşulları olmuştur ki, bir tek doğru ve yürekli insan bile, mensup olduğu halkın onurunu tekbaşına kurtarabilmiştir. Doğruyu ve doğruluğu savunabilecek bir tek Bulgar

yazarı bile, bütün Bulgaristan üzerine yaymaya çalışılan bu baskının karanlığını aydınlatıp gerçeği gösterebilecek kıvılcımı çakabilir. Bulgar yazarı meslektaşlarımızdan bu akılcılığı ve yürekliliği bekliyoruz.

Yazarlar olarak bizleri, hükümetler arası resmî ilişkiden daha çok halklar arası ilişki ilgilendirmektedir.

13

Bugünkü kötü koşulların sürmesi durumunda bile Türk ve Bulgar hükümetleri, ülkelerin karşılıklı kimi çıkarları nedeniyle aralarında sözde iyi ilişki kurabilirler. Ama biz Türk yazarları, bugün Bulgaristan'da yapılan insan haklarına aykırı davranışlara ses çıkarmamanın ve göz yummanın, gelecekte halklarımız arasındaki ilişkiyi de zedeleyeceğine inanıyoruz. Biz yazarlar, yarını kuracak olan insanlarsak, halklarımız arasında gerçek, içten ve güçlü bir dostluğun ve sevginin kurulmasını istiyoruz.

Tutucu ve gerici çevrelere kaynak olmaması ve ayrıca sansasyon yaratmak istemediğimiz için bu mektubumuzu basına ve resmî makamlara vermeyeceğimiz gibi, Türk ve dünya kamuoyuna da duyurmayacağız. Türkiye Yazarlar Sendikası Yönetim Kurulu üyeleri arasında görüşülmüş bir sorun olarak kalmasını istediğimiz bu mektubumuzu, yukarda sözü geçen üç yere iadeli taahhütlü olarak postaladığımız tarihten başlayarak üç ay süreyle Bulgar Yazarlar Birliği'nin mektubunu umutla ve iyimserlikle bekleyeceğiz. Mektubumuzun Bulgar Yazarlar Birliği sekreteryasında bırakılmayıp bütün Bulgar yazarlarına iletilmesini dileriz. **Mektubumuza üç ay içinde yanıt alamazsak yada Bulgaristan Türklerine yapılan bu baskıları doğru göstermeye çalışan bir yanıt alırsak, Türkiye'de bir basın toplantısı düzenleyerek bu mektubumuzu ve aldığımız yanıtı yada yanıt verilmediğini** Türk ve dünya kamuoyuna bildireceğimiz gibi, bütün bu belgeleri dünyanın bütün yazar örgütlerine, Yazarlar Birliklerine, Yazar Sendikalarına ve PEN kulüplerine ve bütün demokratik örgütlere göndererek onlardan da dayanışma /e destek isteme zorunda kalacağız. Durumu üzümlere bildiririz.

Biz Türk Yazarları, Bulgar yazarlarıyla olan o bir zamanların çok güzel ve unutulmaz dostluğunun yeniden kurulmasını ve yaşatılmasını diliyoruz.

Her zaman barış için ve her zaman içtenlikli gerçek dostlukla.
Türkiye Yazarlar Sendikası Yönetim Kurulu üyelerinin oybirliği ve onayıyla
TYS Genel Başkan

Aziz Nesin